

M. A. Castrénin seura

Jäsentiedote 2 / 2022

Suomen Tiedeseuran naapurina	2
Sukukansapäivä ja alkuperäiskansojen kielten vuosikymmen	3
Hallituksen uudet jäsenet	4
Suomalais-ugrilainen dekkari tulee!	6
Yhteystiedot	8

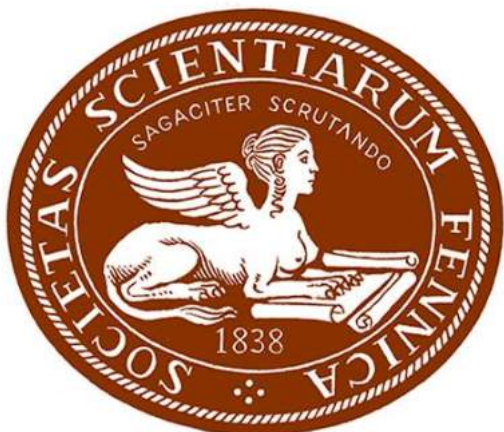
M. A. CASTRÉNIN SEURA ON MUUTTANUT

I.9.2022 alkaen osoittemme on Pohjoinen Makasiinikatu 7 A 2, 00130 Helsinki. Alaoven sumneri on A 2 UNIFI (toistaiseksi), ja toimisto on 4. kerroksessa (portaati / hissi) – tervetuloa!

Ajankohtaisista suomalais-ugrilaisen maailman asioista saa tietoa paitsi seuran toimistosta myös puhelimitse, sähköpostitse ja FB-sivulta!

SUOMEN TIEDESEURA

M. A. Castrénin seura vietti kolmekymmentä vuotta Tieteellisten seurain valtuuskunnan vuokralaisena Mariankadulla. Emme kauaksi joutuneet: fyysisesti noin kilometrin päähän ja henkisesti jälleen tiedemaailman eliitin joukkoon, Suomen Tiedeseuran vuokralaiseksi sen naapuriin.

Suomen Tiedeseura, kaikkien tieteenalojen tiedeakatemia, perustettiin vuonna 1838 ja on siten Suomen vanhin tiedeakatemia. Sen tavoitteena on edistää tieteellistä keskustelua ja julkaista erityisesti luonnontieteellistä ja humanistista kirjallisuutta.

Suomen Tiedeseura järjestää lisäksi julkisia esitelmätilaisuuksia, seminaareja ja symposiumeja, myöntää apurahoja ja palkintoja, edistää tiedeyhteisöjen yhteyksiä sekä Suomessa että ulkomailla ja tarjoaa jäsenille monia mahdollisuuksia poikkitieteelliseen yhteistyöhön.

Suomen Tiedeseuran jäseniksi kutsutaan kotimaisia ja ulkomaisia tutkijoita tieteellisten ansioiden perusteella. Kuhunkin osastoon kuuluu 30 eliniäksi valittua varsinaista jäsentä. Jäsenen täytettyä 67 vuotta hän siirtyy seniorijäseneksi täysin valtuuksin ja paikka vapautuu nuoremmalle. Tiedeseurassa on neljä osastoa: matemaattis-fysikaalinen, biotieteellinen, humanistinen ja yhteiskuntatieteellinen.

Suomen Tiedeseura kokoontuu kerran kuussa, yleensä kunkin kuukauden kolmantena maanantaina, klo 17 Säätytalon salissa 15, Snellmaninkatu 9-11, Helsingin Kruununhaassa. Kokouksen alussa Tiedeseuran jäsenet pitävät yleisölle avoimia esitelmiä. Osallistuminen vaatii kuitenkin ilmoittautumisen viimeistään kokousta edeltävänä keskiviikkona.

Matias Aleksanteri Castrén kutsuttiin Tiedeseuran jäseneksi vuonna 1849, jonka alussa Castrén oli palannut neljä vuotta kestäneeltä kenttämatkaltaan. Juhlitun kansallissankarin matkat ja tutkimukset olivat tehneet hänet tunnetuksi ulkomaillakin, ja paluun jälkeen hänet kutsuttiin muidenkin maineikkaiden tieteellisten seurojen jäseneksi: Kööpenhaminan Kuninkaallisen Muinaistieteellisen Seuran, Ruotsin Muinaisskandinaavisen Seuran, Pietarin Virolaisen Seuran, Virolaisen Kirjallisuuden Seuran, Venäjän Maantieteellisen Seuran, Berliinin tiedeakatemian ja Pietarin keisarillisen tiedeakatemian.

Castrén ehti olla jäsenenä kaksi vuotta ennen varhaista poismenoaan. Muistopuheen Tiedeseuran vuosijuhlassa 29.4.1853 piti professori, kielitieteilijä ja valtiopäivämies **Gabriel Geitlin** (1804–1871). Tiedeseuran arkistossa oleva 46-sivuinen puhe on vaikuttavan yksityiskohtainen katsaus Castrénin elämäntyöhön.

Suomen Tiedeseura, Pohjoinen Makasiinikatu 7 A 6, 00130 Helsinki, <https://scientiarum.fi>

UNESCON KANSAINVÄLINEN ALKUPERÄISKANSOJEN KIELTEN VUOSIKYMMEN 2022–2032

Maailman arviolta 7000 tuhannesta kielestä noin 40 prosenttia on uhanalaisia. Joka toinen viikko kuolee yksi kieli.

Globalisaation johdosta monet kielet ovat kasvavan uhan alla tai kokonaan katoamassa. Jokainen kieli heijastaa ainutlaatuisia näkemystä maailmasta ja kulttuurista ja antaa käsityksen siitä, miten kukin puhujayhteisö jäsentää oman ja ulkopuolisen maailmansa. Kun kieli kuolee, katoaa korvaamaton osa tietoa ja ymmärtämystä ihmisen ajattelusta ja sopeutumisesta ympäristöönsä. Viimeisten 300 vuoden aikana on kielten häviäminen lisääntynyt huomattavasti ja johtanut siihen, että puhutuista kielistä noin 3000 luetaan uhanalaisiin kielisiin.

Unescon mukaan lapsen tulisi saada opetusta äidinkielellään niin varhain kuin mahdollista, sillä lapsuudessa saatu oppi on kaiken myöhemmän oppimisen perusta. Opetuksen tulisi myös olla monikielistä siellä, missä puhutaan useampia kieliä.

Monikielisyys liittyy YK:n julistamaan kansainväliseen alkuperäiskansojen kielten vuosikymmeneen 2022–2032. Monikielisyyden vaaliminen on alkuperäiskansojen kehityksen perusedellytys.

Alkuperäiskansojen vuosikymmenen julkilausuma, Los Pinosin julistus (https://en.unesco.org/sites/default/files/los_pinos_declaration_170720_en.pdf), korostaa alkuperäiskansojen oikeutta ilmaisunvapauteen sekä oikeutta koulutukseen ja yhteiskuntaan osallistumiseen omalla kielellään, muun muassa siihen, että äidinkieltä voi käyttää oikeusjärjestelmässä, mediassa, työelämässä ja terveyspalveluissa.

M. A. Castrénin seuran sukukansapäivän seminaarissa tullaan antamaan uusinta tietoa uralilaisten kielten varhaisesta leviämisestä ja kielten nykytilanteesta Wienin fennougristikokouksen CIFU 2022 pohjalta sekä kuullaan liivinkielisiä runoja.

M. A. Castrénin seuran sukukansapäivä 2022

Seminaari *Uralilaiset kielet alkuperäiskansojen kielten vuosikymmenelle*
su 16.10.2022 klo 14–17

Rikhardinkadun kirjasto, lukusali, Rikhardinkatu 3, Helsinki

Tämä jo alustavasti kalenteriin – tarkempi ohjelma julkistetaan myöhemmin!

International Decade of Indigenous Languages

HALLITUKSEN UUDET JÄSENET ESITTÄYTYVÄT

1. Kuka olet, mitä teet? 2. Ensikosketukseksi suomalais-ugrilaiseen maailmaan? 3. Suomalais-ugrilainen urapolkusi tähän mennessä? 4. Mitkä asiat koet läheisiksi M. A. Castrénin seurassa? 5. Takana on pari hallituksen kokousta - miltä näyttää suomalais-ugrilainen maailma juuri nyt?

1
Nimeni on **Olli Heikkonen**. Olen Helsingissä asuva runoilija ja olen julkaissut kuusi runokokoelmaa. Lapsuuteni ja nuoruuteni olen viettänyt Pohjois- ja Etelä-Karjalassa. Viimeisin työni on liiviläisen nykyrunouden antologian toimittaminen ja suomentaminen. Aviador Kustannus julkaisi sen tänä syksynä. Se on käsittäkseni ensimmäinen liivin kielestä suomennettu kaunokirjallinen teos.

2
Kun opiskelin Helsingin yliopistossa kotimaista kirjallisuutta 90-luvulla, kiinnostuin suomalais-ugrilaisista kansoista ja nyky-suomalaisten asemoitumisesta suhteessa näihin kansoihin. Esikoisrunokokoelmani *Jakutian aurinko* (2000) sai alkunsa tästä kiinnostuksesta sekä turhautumisestani Venäjän ja EU:n väliseen energiakauppaan. Minulla oli utopistinen toive, että läntinen Eurooppa olisi kantanut eettisen ja ekologisen vastuunsa ostoksistaan. Öljyä ja kaasua pumpattiin surutta Venäjän reuna-alueilta, jossa luonto tuhoutui ja pienet kansat menettivät mahdollisuutensa harjoittaa perinteisiä elinkeinojaan.

3
Olen ollut M. A. Castrénin seuran jäsen vuodesta 2000 alkaen. Olen osallistunut kahdesti suomalais-ugrilaiseen kirjailijakonferenssiin.

4
Koen M. A. Castrénin seuran toiminnan kaikinensa tärkeäksi, mutta erityisesti sukukansojen kirjallisuuden edistäminen on minulle läheinen asia. Toivon voivani olla jotenkin hyödyksi.

5
Suomalais-ugrilainen maailma näyttää samalta kuin ennenkin. Puhujat hupenevat. Paljon riittää tehtävää. Suuri, mutta oikeastaan pikkuhiljaa tapahtunut muutos on Venäjällä asuvien sukukansojen joutuminen eristykseen ”läntisistä” sukulaisistaan, taas kerran.

1

Olen **Kati Mikkola** ja työskentelen viestintäjohtajana Suomalaisen Kirjallisuuden Seurassa, jonne siirryin Opetushallituksesta tämän vuoden alussa. Taustaltani olen opettaja sekä kulttuurin ja perinteen tutkija. Väittelin tohtoriksi Turun yliopiston uskontotieteestä vuonna 2009 ja olen Helsingin yliopiston folkloristiikan dosentti.

2

Ensi kosketukseni suomalais-ugrilaiseen maailmaan liittyy uskontotieteen oppiaineeseen. Kun aikoinaan vuonna 1996 hain opiskelemaan Turun yliopistoon, kuului pääsykoekirjoihin myös **Veikko Anttosen** oppihistoriallinen tutkimus *Uno Harva ja suomalainen uskontotiede*. Teoksessa kuvatut Harvan kenttätömatkat Siperiaan ja Etelä-Venäjälle avasivat näkymiä suomalais-ugrilaisten kansojen uskomusjärjestelmiin ja tapakulttuuriin. Sittemmin sain syventää näitä teemoja myös muissa opinnoissani.

3

Omat tutkimusaiheeni ovat liittyneet enimmäkseen suomalaisen kansakunnan rakentamisen prosesseihin, modernisaatioon, kulttuurin kirjallistumiseen ja uskonnollisuuden muutokseen. Suomalais-ugrilainen yhteys on tullut esiin esimerkiksi tutkiessani **Zacharias Topeliuksen** tuotantoa, jossa sukukansat toimivat retorisesti suomalaisuuden konstruoinnin välineinä.

Nykyisessä tehtävässäni SKS:n viestintäjohtajana pidän tärkeänä eri seurojen ja säätiöiden välistä yhteistyötä ja siitä syntyvää synergiaa. Suomalais-ugrilainen maailma on yksi tärkeä ulottuvuus myös SKS:n tavoitteessa lisätä tutkimukseen perustuvaa tietoa ja ymmärrystä suomalaisen kulttuurin ja sen juurien monimuotoisuudesta.

4

Arvostan seuran pitkäjänteistä – yli kolmekymmentä vuotta jatkunutta – työtä kulttuuriyhteyksien rakentamisessa suomalaisten sekä Venäjällä asuvien uralilaisia kieliä puhuvien ihmisten välillä. Itselleni läheisenä tehtävänä ja tavoitteena koen sen, miten voisimme seurassa edistää uusilla tavoilla suomalais-ugrilaisen maailman monipuolista ja ajantasaista tuntemusta Suomessa.

5

Venäjänsyökin hyökkäyssota Ukrainassa vaikuttaa merkittävästi myös M. A. Castrénin seuran toimintaan. Totutut yhteydet ja toimintatavat eivät toimi, joten on etsittävä uusia keinoja edistää seuran tavoitteita. Parin hallituksen kokouksen perusteella luotan siihen, että tässä onnistutaan kyllä!

SUOMALAIS-UGRILAINEN DEKKARI TULEE!

Vilmos Kondor: Budapestin varjot

Semjon Samsonov: Tukahdutettu

Dekkarista tuskin tulee kovinkaan monen mieleen sukukansat, eivät ainakaan udmurtit. Kuitenkaan rikostarina ei ole udmurttalaisessakaan kirjallisuudessa tuntematon: kyse on vain siitä, että udmurttilainen kirjallisuus on kovin tuntematonta.

Luon katsauksen sukukansojemme vähän tunnettuun dekkariperinteeseen kahden esimerkkitapauksen ja parin teoksen avulla: tarkastelen hieman unkarilaista ja udmurttilaista dekkaria.

Tunnelmallista rikollisuutta 30- ja 40-lukujen Budapestista

Vilmos Kondor on Unkarin ensimmäinen ja merkittävin rikoskirjailija. Hänen kirjoittamiensa kirjojen sarja kertoo rikostapauksista 30- ja 40-lukujen Budapestista. Mikä parasta tämä sarja on lähes kokonaan suomennettu! Lainasin sarjan ensimmäisen teoksen *Budapestin varjot* lähikirjastostani. Muut sarjan suomennetut teokset ovat *Budapestin synnit*, *Budapestin vakooja*, *Budapestin raunioissa* ja *Budapestin marraskuu*. Ne kaikki on kustantanut suomeksi Tammi. Teokset on suomentanut **Tähti Schmidt (Pullinen)**.

Budapestin varjot kertoo ajasta, jolloin natsivalta nostaa päätään ja Unkarin pääministeri on juuri kuollut. Laitakaupungilta löytyy ilotytön ruumis. Poliisi ei halua tapausta tutkia ja rikostoimittaja **Zsigmond Gordonkin** pahoinpidellään varoitukseksi.

Ajan kuvaus on tunnelmallista ja aitoa. Ihmiset juovat kahvia, konjakkia ja punaviiniä, sauhuttelevat vapaasti joka paikassa ja kirjoittavat kirjoituskoneella, mikäli sellaisen käsiinsä saavat. Kirjassa kuvataan hienosti rikkaiden ja köyhien välistä kuilua paitsi itse rikostarinan myös yksityiskohtien kautta: *Kalliita, raskaita huonekaluja, persialaisia mattoja, biedermeier-istuinryhmä - jonka Gordon arveli olevan aito - kristallikruunu, Zsolnayn posliinimaljakko, brokadiverhot*. Paremmalla väellä on palvelusväkeä aivan säännönmukaisesti. Hienoston rouvat kulkevat oikein *raskaisissa* koruissa.

Dekkariodotukset kirjassa palkitaan myös kohtuullisesti, sillä kyllä jännitystä ja arvoitustakin ilmassa on. Varsinainen huippujännitys ei ole kirjan juju. Rikosten syyt ovat aika raadolliset ja uskottavat. Loppuratkaisut ovat melko vaisuja ja vaativat jossain kohdin lukijalta erityistä valppautta. Hienoa kirjassa on myös hauska ja humoristinen unkarilainen kielenkäyttö.

Udmurttilainen rikoskuvaus ammentaa kansanperinteistä

Dekkari ei ole erityisen suosittu udmurttilaisessa kirjallisuudessa, mutta unkarilaiseen kirjallisuuteen verrattaessa on ehkä yllättävää huomata, että udmurttilainen dekkari syntyi huomattavasti aiemmin. Kun Unkarin ensimmäiseksi todelliseksi dekkarikirjailijaksi luonnehdittu Vilmos Kondor julkaisi ensimmäisen dekkarinsa vuonna 2008, Udmurtiassa **Semjon Samsonov** (1931 - 1993) oli julkaissut jo vuonna 1967 rikostarinansa *Tugasjkem bugor* "Sotkuinen vyyhti" (suomennos julkaistaneen nimellä Tukahdutettu). Sitä kirjoittaessaan Semjon Samsonov hakeutui vapaaehtoiseksi töihin miliisiin palvelukseen saadakseen täydellisen kuvan miliisin työstä. Tämä ei ole udmurttilaisen dekkarin isäksikin luonnehditun kirjailijan ainoa alan teos: myös esimerkiksi *Vuzher* (Varjo) vuodelta 1989 kuuluu selvästi samaan kategoriaan.

Rimma Ignatjeva (1955-) on johtavia udmurttilaisia nykyprosaisteja. Hän kirjoittaa novelleja, esseitä, pienoisromaaneja ja romaaneja sekä aikuisille että lapsille. Hänen pääteoksensa on romaani Ignatjevan yritys ymmärtää nykypäivän rikollisuutta Venäjällä, mukaan lukien Udmurtiassa: *Kion kotku no sjutem* "Susi on aina nälkäinen" (julkaistaneen suomeksi nimellä *Kyltymätön*) ilmestyi vuonna 2011.

Udmurtian kansalliskirjailija **Vjatseslav Ar-Sergi** (1962-) on ainoa udmurttilainen kirjailija, joka on jo varhaisessa vaiheessa omistautunut vapaana journalistina täysin kirjailijan työlle ja saanut siitä elantonsa. Hän julkaisi vuonna 1999 kiintoisan udmurttien mytologiasta vaikutteita saaneen hienovaraisen rikostarinansa *Uj vadjsyn bubylios* "Perhoset yössä". Se on jo käännetty mm. unkariksi. Dekkarissa on murhaa ja kauhua, mutta myös kansallisuuskysymys erityisellä tavalla esillä.

Jelena Minnigarajeva (1976-) on runoilija sekä udmurttilaisen nykyproosan vahva uudistaja ja kehittäjä. Hän on kuitenkin ennen kaikkea Udmurt dunne -sanomalehden päätoimittaja. Hän on saanut journalistisista ansioistaan mm. M. A. Castrenin seuran journalistisen palkinnon vuosina 2002 ja 2009. Kirjailijana hän on monipuolinen kokeilija: hän on kirjoittanut niin runoja, novelleja, fantasiaa, tosikertomuksia kuin myös salapoliisitarinan *Sjöd sjulyk* "Musta huntua" vuonna 2017. Siinä Udmurtian kansallismuseosta häviää mystisesti mittaamattoman arvokas, musta, ristikuviainen udmurttilaisen naiseen naisen perinteinen pääliina, joka on tarkasti vartioitu. Museon työntekijä kääntyy peloissaan erään toimittajan puoleen. Käy ilmi, että työntekijän suhde liinaan onkin hyvin henkilökohtainen, mikä ei kuitenkaan auta arvoituksen ratkaisemisessa.

ESA-JUSSI SALMINEN, suomentaja (Koneen säätiö)

Esa-Jussi Salminen kääntää Koneen säätiön rahoittamassa udmurttilaisen proosan suomennosprojektissa kahden vuoden kuluessa udmurttilaisen proosan parhaimpia ja kiintoisimpia teoksia. Projektin ohjelmaan sisältyy neljä udmurttilaista salapoliisitarinaa. Tämä Suomessa suosittu genre on udmurttilaisessa kirjallisuudessa harvinaisempi: Mistä aineksista sukukansan rikostyyli alkaa kehittyä. Alamme vähitellen saada selvyyttä siihen, millainen on suomalais-ugrilaisen vähemmistökansan rikostarina, miten se eroaa rikoskirjallisuuden suurvaltojen tarinoista, miksi udmurteilla on vähän rikoskirjallisuutta ja miten se syntyy.

Jäsentiedote paperisena vai sähköisenä?

Jäsentiedotteet lähetetään vuodesta 2022 lähtien jäsenille joko sähköpostitse tai perinteisenä paperiversiona. Muutoksella pyritään hyödyntämään entistä enemmän sähköisiä kanavia viestinnässä sekä saavuttamaan säästöjä painatus- ja postituskuluissa.

Jos et ole vielä ilmoittanut, haluatko jäsentiedotteesi jatkossa sähköisesti vai paperiversiona,

* lähetä viesti osoitteeseen [marja.lappalainen\[a\]castren.inet.fi](mailto:marja.lappalainen[a]castren.inet.fi) tai

* soita 050 543 6888 tai

* lähetä postia: M. A. Castrénin seura, Pohjoinen Makasiinikatu 7 A 2, 00130 Helsinki

Seuran sähköisiltä tiedotuskanavilta saat tietoa ajankohtaisista tapahtumista ja uutisista suomalais-ugrilaisessa maailmassa:

* **Klikkaa itsesi sivuille, tykkää ja tule ystäväksemme:** Facebook: M. A. Castrénin seura MAC

* **Liity seuran sähköpostitiedotuslistalle** – lähetä sähköpostiosoitteesi [marja.lappalainen\[a\]castren.inet.fi](mailto:marja.lappalainen[a]castren.inet.fi)

M. A. Castrénin seura

Toiminnanjohtaja Marja Lappalainen Pohjoinen Makasiinikatu 7 A 2, 00130 Helsinki

+358 (0)50 54 36 888

<http://www.macastren.fi>

[marja.lappalainen\[a\]castren.inet.fi](mailto:marja.lappalainen[a]castren.inet.fi)

FB: M. A. Castrénin seura MAC

M. A. Castrénin seura on perustettu Helsingissä vuonna 1990. Se pyrkii ylläpitämään ja kehittämään yhteyksiä suomen sukukieliä puhuviin kansoihin. Seuran jäseneksi voi liittyä ilmoittamalla yhteystietonsa toimistoon puhelimitse, sähköpostitse tai postitse. Jäsenmaksut ovat vuosijäseniltä 20 €, opiskelijajäseniltä 10 €, ainais- ja yhteisöjäseniltä 200 € ja ainaisyhteisöjäseniltä 1000 €.

Hallituksen jäseniä ovat MuT Maari Kallberg (pj.), kirjailija Olli Heikkinen, amanuenssi Anna-Mari Immonen (Museovirasto), äidinkielenopettaja Minna Inovaara, opiskelija Tomi Koivunen (Turun yliopisto), arkeologian professori Mika Lavento (Helsingin yliopisto), viestintäpäällikkö Kati Mikkola (Suomalaisen Kirjallisuuden Seura), toimittaja Kirsikka Moring ja FT Merja Salo (vpj., Helsingin yliopisto).